

บันทึกหลักการและเหตุผล  
ประกอบร่างพระราชบัญญัติการรับรองเพศ

พ.ศ. ....

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยการรับรองเพศ

เหตุผล

โดยที่ปัจจุบันการรับรองสถานภาพทางกฎหมายของบุคคลในประเทศไทย ตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบสองเพศที่จำแนกออกเป็นเพียงเพศชายและเพศหญิง จึงทำให้บุคคลที่มีอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ การแสดงออกทางเพศสภาพ และคุณลักษณะทางเพศ ที่ไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานของสังคมไม่อาจได้รับการรับรองเพศสภาพตามเจตจำนงของตนเองได้ ก่อปรกกับการขาดบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องดังกล่าวทำให้กลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ อาทิ บุคคลข้ามเพศ บุคคลอินเตอร์เซ็กส์ รวมถึงบุคคลที่นิยามตนไม่อยู่ในระบบสองเพศ ยังคงถูกเลือกปฏิบัติจากรัฐและสังคมอย่างต่อเนื่อง จึงสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการรับรองเพศ เพื่อรับรองสิทธิในการกำหนดเจตจำนงทางเพศสภาพของบุคคล รวมถึงกำหนดหลักเกณฑ์และผลทางกฎหมายของการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามลักษณะเฉพาะของบุคคล ตลอดจนมาตรการและกลไกป้องกันการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลเพราะเหตุแห่งเพศสภาพ และบทลงโทษหากมีการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ ทั้งนี้ เพื่อให้การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของบุคคลเป็นไปโดยสอดคล้องกับเจตจำนงของบุคคลนั้น อันเป็นการยกระดับความคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยให้สอดคล้องกับมาตรฐานการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากลได้อย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง  
พระราชบัญญัติการรับรองเพศ

พ.ศ. ....

.....  
.....  
.....

.....  
.....

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยการรับรองเพศ

.....  
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติการรับรองเพศ พ.ศ. ....”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา  
เป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

“เพศสภาพ (Gender)” หมายถึง คำเรียกโดยรวม ซึ่งประกอบด้วย อัตลักษณ์ทางเพศสภาพ การแสดงออก  
ทางเพศสภาพ และคุณลักษณะทางเพศ

“อัตลักษณ์ทางเพศสภาพ (Gender identity)” หมายถึง การกำหนดอัตลักษณ์และนิยามทางเพศสภาพ  
ของบุคคล

“การแสดงออกทางเพศสภาพ (Gender expression)” หมายถึง การแสดงออกทางสังคมของบุคคล  
โดยขึ้นกับเพศสภาพของบุคคลนั้น

“คุณลักษณะทางเพศ (Sex characteristics)” หมายถึง ลักษณะทางชีวภาพที่เกี่ยวข้องกับเพศสภาพ  
เช่น โครโมโซมเพศ การทำงานของฮอร์โมน อวัยวะสืบพันธุ์และอวัยวะเพศ

“บูรณภาพแห่งร่างกาย (Physical integrity)” หมายถึง สิทธิสมบูรณ์ในการกำหนดตนโดยอิสระเหนือเนื้อตัว  
ร่างกายของบุคคลและสิทธิในการได้รับความเคารพต่อสิทธิในชีวิต ความมั่นคงปลอดภัย และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์  
จากบุคคลอื่น

“อินเตอร์เซ็กส์ (Intersex)” หมายถึง คุณลักษณะทางเพศของบุคคลที่อยู่นอกขอบเขตการนิยามแบบชายหรือหญิงโดยพิจารณาจากการทำงานหรือรูปลักษณ์ของคุณลักษณะทางเพศนั้น

“บุคคลที่มีความเป็นกลางทางเพศ (Neutral gender person)” หมายถึง บุคคลที่นิยามตนไม่อยู่ในระบบสองเพศ โดยในกรณีที่ต้องระบุเครื่องหมายเพื่อระบุเพศสภาพให้ใช้เครื่องหมาย X ในเอกสารที่เกี่ยวข้องหรือเครื่องหมายอื่นตามมาตรฐานที่ได้รับการยอมรับของเอกสารนั้น

“นายทะเบียน” หมายถึง นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง เพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงตามวรรคหนึ่ง เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

#### หมวด ๑

#### สิทธิในการกำหนดเจตจำนงทางเพศสภาพ

---

มาตรา ๕ บุคคลย่อมมีสิทธิในอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ ดังนี้

- (๑) สิทธิที่จะได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ
- (๒) สิทธิในการพัฒนาบุคคลอย่างอิสระและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตนเอง
- (๓) สิทธิในการได้รับการปฏิบัติอย่างสอดคล้องกับเพศสภาพของตนเอง
- (๔) สิทธิในบูรณภาพแห่งร่างกายรวมถึงอำนาจอิสระในการกำหนดตนเองเพื่อเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะทางเพศ

มาตรา ๖ บุคคลทุกคนจะต้องไม่ถูกบังคับให้เข้าสู่กระบวนการรักษาทางการแพทย์ไม่ว่าจะเป็นวิธีการผ่าตัดแปลงเพศทั้งหมดหรือบางส่วน รวมถึงการรักษาด้วยวิธีการใช้ฮอร์โมน หรือวิธีการรักษาทางจิตวิทยาหรือทางการแพทย์อื่นใดเพื่อเป็นเงื่อนไขในการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามกฎหมาย

## หมวด ๒

## การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ

มาตรา ๗ การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพจะต้องกระทำบนพื้นฐานของเจตจำนงของบุคคลโดยปราศจากการกำหนดเงื่อนไขใด ๆ เพื่อให้ได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพในทางกฎหมาย และห้ามมิให้เรียกเอาเอกสารทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้องกับการรับรองทางจิตเวชหรือจิตวิทยาจากผู้ยื่นคำขอ

มาตรา ๘ บุคคลที่มีอายุครบสิบห้าปีบริบูรณ์มีสิทธิในการยื่นคำขอต่อนายทะเบียนเพื่อระบุเพศสภาพไม่ว่าจะเป็นเพศสภาพชาย เพศสภาพหญิง หรือบุคคลที่มีความเป็นกลางทางเพศ ให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามเจตจำนงของตนได้ ทั้งนี้ หากผู้ยื่นคำขอมีความประสงค์ จะขอเปลี่ยนชื่อตัวด้วยก็ได้ตามกฎหมายว่าด้วยชื่อบุคคล

ในกรณีเด็กที่มีอายุต่ำกว่าสิบห้าปีบริบูรณ์ประสงค์จะยื่นคำขอตามวรรคแรก จะต้องได้รับความยินยอมจากผู้แทนโดยชอบธรรมด้วย ในกรณีที่ผู้แทนโดยชอบธรรมไม่ให้ความยินยอม หรือผู้แทนโดยชอบธรรมไม่อาจให้ความยินยอมได้ หรือไม่มีผู้แทนโดยชอบธรรม ให้ศาลเยาวชนและครอบครัวที่มีเขตอำนาจเป็นผู้มีอำนาจชี้ขาด โดยศาลจะต้องคำนึงถึงความผาสุกและประโยชน์ของเด็กเป็นสำคัญ ทั้งนี้ ให้คำสั่งศาลเป็นที่สุด

มาตรา ๙ ให้กงสุลไทยหรือข้าราชการสถานทูตไทยที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศแต่งตั้งให้เป็นนายทะเบียน มีหน้าที่รับผิดชอบการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของบุคคลที่มีขึ้นนอกราชอาณาจักรสำหรับผู้มีสัญชาติไทย

มาตรา ๑๐ เมื่อนายทะเบียนได้รับคำขอและเอกสารประกอบคำขอแล้ว จะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำขอ

หลักเกณฑ์และวิธีการยื่นคำขอ การพิจารณาคำขอ ตลอดจนการยื่นอุทธรณ์และการพิจารณาอุทธรณ์ ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และวิธีการข้างต้นจะต้องอยู่บนพื้นฐานการคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคลและประโยชน์สูงสุดสำหรับผู้ยื่นคำขอ และหากมีค่าใช้จ่ายหรือค่าธรรมเนียม ต้องมีเพียงเท่าที่จำเป็นเท่านั้น

มาตรา ๑๑ การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพให้มีผลนับแต่วันที่นายทะเบียนมีคำสั่งตามคำขอ

มาตรา ๑๒ เมื่อได้มีคำสั่งรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพแล้ว ให้นายทะเบียนออกใบรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพและดำเนินการแก้ไขข้อมูลของผู้ที่ได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพในทะเบียนประวัติราษฎร เพื่อให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพที่ได้รับการรับรองภายในเวลา ๑๕ วัน

มาตรา ๑๓ การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพที่เกิดขึ้นโดยถูกต้องตามกฎหมายของต่างประเทศมีผลใช้บังคับได้ในประเทศไทย ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

## หมวด ๓

การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของบุคคลอินเตอร์เซ็กส์

---

มาตรา ๑๔ บุคคลอินเตอร์เซ็กส์ย่อมมีสิทธิได้รับการระบุคุณลักษณะทางเพศในสูติบัตรว่าเป็นอินเตอร์เซ็กส์

มาตรา ๑๕ ห้ามมิให้ทำการผ่าตัดเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางเพศและหรือใช้กระบวนการผ่าตัดในการแทรกแซงคุณลักษณะทางเพศของบุคคลอินเตอร์เซ็กส์เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้น

ห้ามมิให้ทำการผ่าตัดเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางเพศและหรือใช้กระบวนการผ่าตัดในการแทรกแซงคุณลักษณะทางเพศของบุคคลอินเตอร์เซ็กส์ที่มีอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี เว้นแต่กรณีที่น่าจะเป็นอันตรายต่อชีวิตหรือเป็นอันตรายอย่างร้ายแรงต่อสุขภาพของบุคคลนั้น

ในกรณีบุคคลอินเตอร์เซ็กส์ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๕ ปี แต่ไม่เกิน ๑๘ ปี มีความประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการผ่าตัดเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางเพศ การผ่าตัดดังกล่าวจะต้องได้รับความยินยอมจากบุคคลนั้นและผู้แทนโดยชอบธรรม เว้นแต่บุคคลดังกล่าวบรรลุนิติภาวะตามกฎหมายก่อนอายุ ๑๘ ปี

ในกรณีการผ่าตัดเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางเพศของบุคคลอินเตอร์เซ็กส์ที่มีอายุไม่เกิน ๑๘ ปี ให้คำนึงถึงความผาสุกและประโยชน์ของเด็กและเยาวชนเป็นสำคัญ

มาตรา ๑๖ ในกรณีบุคคลอินเตอร์เซ็กส์มีความประสงค์จะเข้าสู่กระบวนการผ่าตัดเพื่อกำหนดคุณลักษณะทางเพศ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ของแพทยสภาเพื่อการนั้น

มาตรา ๑๗ บุคคลอินเตอร์เซ็กส์มีสิทธิที่จะได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหมวด ๒ ของพระราชบัญญัตินี้

## หมวด ๔

สิทธิในการพัฒนาบุคคลอย่างอิสระและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตนเอง

---

มาตรา ๑๘ บุคคลทุกคนมีสิทธิในการพัฒนาบุคคลอย่างอิสระและสอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตนเอง โดยการเข้าถึงและได้รับบริการด้านสุขภาวะทางเพศตามมาตรฐานสูงสุด

มาตรา ๑๙ บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับคำปรึกษาทางด้านจิตวิทยา และได้รับการสนับสนุนเกี่ยวกับการใช้ชีวิตทางการแพทย์เพื่อยืนยันเพศสภาพโดยนักจิตวิทยาและผู้ให้บริการด้านสุขภาพอย่างเหมาะสม รวมถึงการวินิจฉัยตามความจำเป็น ทั้งนี้ การเข้าสู่กระบวนการให้ความช่วยเหลือและบริการด้านสุขภาวะทางเพศย่อมเป็นไปตามเจตจำนงของบุคคลนั้น

มาตรา ๒๐ บุคคลทุกคนมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือและได้รับการด้านสุขภาพทางเพศ ทั้งนี้ หลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการให้ความช่วยเหลือและบริการด้านสุขภาพทางเพศให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า

#### หมวด ๕

### สิทธิและหน้าที่ของบุคคลที่ได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ

---

มาตรา ๒๑ ภายใต้บังคับหมวด ๕ แห่งพระราชบัญญัตินี้ บุคคลมีสิทธิและหน้าที่ตามเพศสภาพที่ได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๒ การรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามพระราชบัญญัตินี้ ย่อมไม่กระทบกระเทือนต่อ

(๑) สถานะและความสัมพันธ์ระหว่างบิดา มารดา และบุตร ตามกฎหมายที่มีอยู่ก่อนการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ

(๒) สถานะความเป็นคู่สมรสที่มีอยู่ก่อนการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพ เว้นแต่คู่สมรสจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น

(๓) สิทธิและหน้าที่ในฐานะทายาทโดยพินัยกรรม

มาตรา ๒๓ บุคคลมีสิทธิขอแก้ไขข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเพศสภาพในเอกสารเพื่อยืนยันเพศสภาพของตนโดยใช้ใบรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพหรือเอกสารอื่นใดซึ่งยืนยันเพศสภาพที่ได้รับการรับรองโดยราชการเป็นผู้ออกให้

มาตรา ๒๔ บุคคลมีสิทธิใช้คำนำหน้านามที่สอดคล้องกับอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของตน หรือจะไม่ระบุคำนำหน้านามก็ได้

มาตรา ๒๕ บุคคลมีสิทธิได้รับการด้านการดูแลสุขภาพตามคุณลักษณะทางเพศของตนเอง ทั้งนี้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงเพศสภาพที่ได้รับการรับรองตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๒๖ บุคคลที่สามารถตั้งครรภ์และให้กำเนิดบุตรได้ หากภายหลังได้รับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพตามพระราชบัญญัตินี้แล้วยังคงมีสิทธิเช่นเดียวกับหญิงซึ่งสามารถตั้งครรภ์และให้กำเนิดบุตร

มาตรา ๒๗ ให้อวัยวะที่แสดงถึงคุณลักษณะทางเพศซึ่งเกิดจากการศัลยกรรมแปลงเพศ ได้รับการคุ้มครองในฐานะที่เป็นอวัยวะตามกฎหมายเช่นเดียวกับอวัยวะตามธรรมชาติ

มาตรา ๒๘ บุคคลมีสิทธิลาตามกฎหมายเพื่อเข้าสู่กระบวนการใช้วิธีทางการแพทย์เพื่อยืนยันเพศสภาพ ทั้งนี้ให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา ๒๙ ข้อมูลเกี่ยวกับการรับรองอัตลักษณ์ทางเพศสภาพย่อมได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล

หมวด ๖

มาตรการและกลไกป้องกันการเลือกปฏิบัติ

---

มาตรา ๓๐ ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนกำหนดหลักเกณฑ์ กฎระเบียบ หรือวิธีปฏิบัติใด ๆ ที่มีผลต่อการจำกัดหรือควบคุมการใช้สิทธิในอัตลักษณ์ทางเพศสภาพของบุคคล ตลอดจนการตีความและการบังคับใช้หลักเกณฑ์ใด ๆ จะต้องเป็นไปโดยเคารพต่ออัตลักษณ์ทางเพศสภาพ การแสดงออกทางเพศ และคุณลักษณะทางเพศของบุคคล

หมวด ๗

บทกำหนดโทษ

---

มาตรา ๓๑ ผู้ใดกระทำการฝ่าฝืนมาตรา ๑๕ วรรคแรก และวรรคสอง มีความผิดระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๖ เดือนถึง ๑๐ ปี และปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นถึงสองแสนบาท

บทเฉพาะกาล

---

มาตรา ๓๒ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการออกกฎที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตนเพื่อบังคับใช้ตามพระราชบัญญัตินี้ภายในระยะเวลา ๑ ปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

มาตรา ๓๓ ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทบทวนเพื่อปรับปรุงแก้ไขกฎที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัตินี้ภายในระยะเวลา ๓ ปีนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

มาตรา ๓๔ ให้หน่วยงานของรัฐและเอกชนแก้ไขปรับปรุงระเบียบ วิธีปฏิบัติ และแบบฟอร์มที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัตินี้ภายในระยะเวลา ๑๘๐ วันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้มีผลใช้บังคับ

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....

นายกรัฐมนตรี